

VU, LLTI IR LMTA ETNOLOGIJOS DOKTORANTŪROS STUDIJŲ DALYKO SANDAS

Dalyko pavadinimas	Mokslo kryptis (šaka), kodas	Institucija	Padalinys
Kultūrinė psichologija	Etnologija, 07H	VU	Azijos ir transkultūrinių studijų institutas

Studijų būdas	Valandų skaičius	Studijų būdas	Valandų skaičius
paskaitos:	10	konsultacijos:	10
savarankiškas darbas:	170	seminarai:	10
Kreditų skaičius:	7,5		

Dalyko anotacija
<p>Dalyko tikslas – padėti susipažinti ir kritiškai įvertinti šiuolaikinius psichologinius kultūros tyrinėjimus, apibūdinti skirtingas Rytų ir Vakarų kultūrų dimensijas, analizuoti jų poveikį žmonių mąstymui bei elgesiui, analizuoti kultūros poveikį žmonių bruožams bei emocijoms, vertybių, sveikatos ir subjektyvios gerovės supratimui, lyginti bendravimo skirtingose kultūrose ypatumus bei jų priežastis, aptarti tarpkultūrinės komunikacijos dėsningumus. Dalyko metu formuojamas gebėjimas suvokti psichologinių ir empirinių/eksperimentinių kultūros tyrimų įvairovę, išskleidžiamas įvairiapusiškas kultūros poveikis individui, ugdomi tarpdisciplininiai į problemą orientuoti analizės gebėjimai ir plečiami kognityviniai bei komunikaciniai įgūdžiai padedantys adekvačiau ir jautriau suvokti kitą kultūrą sociokultūrinuose globalaus pasaulio procesuose.</p>
<p>Dalyko siekiniai ir kompetencijos: doktorantai išmanys skirtingas kultūros ir psichologijos santykį nagrinėjančias disciplinas; gebės apibūdinti ir kritiškai įvertinti psichologinius kultūros tyrinėjimus; gebės įžvalgiai apibūdinti skirtingas kultūros dimensijas ir analizuoti jų įtaką žmonių mąstymui ir elgesiui; gebės jautriai palyginti bendravimo skirtingose kultūrose ypatumus bei jų priežastis; gebės analizuoti kultūros poveikį žmonių emocijoms, vertybių, sveikatos ir subjektyvaus gerbūvio supratimui; suprasti tarpkultūrinės komunikacijos dėsningumus; įgis sisteminės kompetencijas, kurios reikalauja visuminių gebėjimų ir įgūdžių - gebėjimo derinti tarpkultūrinį supratimą, jautrumą ir žinojimą.</p>
<p>Kurso turinys:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kultūra ir žmogaus prigimtis: tarp universalizmo, relatyvizmo ir absoliutizmo. Kultūrinė žmonijos evoliucija. 2. Kultūros ir psichologijos studijų santykis bei tikslai; ryšiai su kitais mokslais (tarpkultūrinė psichologija, etnopsichologija, kultūrinė antropologija, raidos psichologija). 3. Kultūrinės psichologijos metodai, teorinės ir metodologinės problemos 4. Kultūra, žmogaus raida ir socializacija. Sensityvūs kultūrinės socializacijos periodai. Kalba, vaikystės patyrimas, paauglystė, edukacija. 5. Asmuo (<i>self</i>) kultūrose: tarp individualizmo ir kolektyvizmo; autonomiško (independent) ir saveikaus (interdependent) „Aš“. Subjektyvi ir objektyvi savimonė; penkių asmenybės faktorių modelis.

6. Egzistencinė motyvacija, savikontrolė, savivertė ir savigarba kultūrose. Savivertės atstatymo strategijos. Religija ir motyvacija. Pirminė ir antrinė kontrolės. Pasirinkimas ir bejėgiškumas. Prisiderinimas ir išsiskyrimas.
7. Kultūrinės moralės ir religijos dimensijos. L.Kohlbergo moralinės raidos pakopos.
8. Autonomiškumo, bendruomeniškumo ir dieviškumo etikos. Tarp ortodokijos ir liberalizmo. Mąstymas ir moralė. Kultūra ir teisingumo samprata.
9. Patyrimas, emocijos ir jų raiška kultūrose. Jameso-Lango ir dviejų faktorių emocijų teorijos. Emocija ir racionalizavimas. Emocija ir veido išraiška. Tarp patyrimo ir demonstravimo. Kultūrinė intensyvių emocijų patyrimo variacija. Emocijos ir kalba.
10. Mąstymas, kalba ir pažinimas skirtingose kultūrose. Analitinis ir holistinis mąstymas. Dėmesingumo selektyvumas. Mąstymas ir verbalinė artikuliacija. Lingvistinis reliatyvizmas.
11. Mentalinio ir fizinio sveikatingumo samprata kultūrose; liga ir anomalus elgesys Socioekonominis statusas ir sveikata. Etniškumas ir sveikata. Ūgis ir kultūra.
12. Maistas ir mityba kultūrose. Dieta, kūnas ir svoris. Valgymo sutrikimai kultūrose.
13. Kultūra ir psichopatologija. Koro, Amok ir kt. kultūriškai determinuoti sutrikimai. Depresija: tarp somatizacijos ir psychologizavimo. Socialinės fobijos ir savižudybės. Šizofrenija.
14. Tarpasmeniniai, grupiniai, tarpgrupiniai santykiai; tarpkultūrinis bendravimas. Grupinė identifikacija. Keturios elementarios santykių formos. Socialinė fasilitacija ir loftingas. Kova versus kooperacija.
15. Trauma, kultūra ir atmintis, individuali ir kolektyvinė atmintis bei užmarštis.
16. Kultūra ir lyties vaidmenų samprata. Meilė ir seksualumas kultūrose. Trauka ir distancija.
17. Multikultūriškumas, adaptacija, inkultūracija ir akultūracija. Akultūracijos pavojai. Monokultūriškumas ir bikultūriškumas. Nuo „medaus mėnesio“ iki saviizoliacijos.

Literatūra

Pagrindinė literatūra:

1. Berry, J.W., Poortinga, Y.H., Segall M.H., Dasen, P.R. (ed.) *Cross-Cultural Psychology. Research and Applications*. Cambridge: Cambridge University Press. 2002
2. Heine, Steven J. *Cultural psychology*. (Third edition) New York, London: W.W. Norton. 2016.
3. Kitayama, Shinobu; Cohen, Dov (ed.) *Handbook of Cultural Psychology*. New York [N.Y.]; London : The Guilford Press. 2010.
4. Richard Nisbett. *The Geography of Thought: How Asian and Westerners think differently... and Why?* New York: The Free Press. 2003.
5. Matsumoto, David (ed.). *The Handbook of Culture and Psychology*. Oxford [N.Y.]: Oxford

University Press. 2001

6. Shweder, Richard A. *Thinking through cultures: expeditions in cultural psychology*. Cambridge [Mass.]: Harvard University Press. 1991.

Papildoma literatūra

1. H.R.Markus, Sh. Kitayama. "Culture and the Self: Implications for Cognition, Emotion, and Motivation", *Psychological Review*. Vol. 98, No. 2, 1991. pp.224-253
2. Dinesh Bhugra, Kamaldeep Bhui (eds.), *Textbook of Cultural Psychiatry*. Cambridge University Press. 2007.
3. Kavolis, Vytautas. *Kultūrinė psichologija: straipsnių rinkinys*. Vilnius: Baltos lankos. 1995.
4. Beinorius, Audrius. „Vakarų psichologija ir Indija“ in *Indija ir Vakarai: kultūrų sąveikos pjūviai*, Vilnius: VU leidykla. 2012. p. 318-399.
5. Hall, Lena E. *Dictionary of Multicultural Psychology: Issues, Terms, and Concepts*. California: Thousand Oaks. 2005
6. Uichol Kim, Kuo-Shu Yang, Kwang-Kuo Hwang. *Indigenous and Cultural Psychology Understanding People in Context*. Springer.2006.
7. Leary, Mark R.; Tangney, June Price (ed.). *Handbook of Self and Identity*. New York [N.Y.]; London : The Guilford Press. 2005.
8. Berniūnas, Renatas; Beinorius, Audrius; Dranseika, Vilius; Silius, Vytis; Rimkevičius, Paulius. "The weirdness of belief in free will", *Consciousness and cognition*, 2021. vol. 87, art. no. 103054, pp. 1-15.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1053810020305213?via%3Dihub>
9. William J. Chopik, Ed O'Brien, and Sara H. Konrath. "Differences in Empathic Concern and Perspective Taking Across 63 Countries", *Journal of Cross-Cultural Psychology*. 2016 Vol. 48, Issue 1, 2017, pp.1–16.
<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0022022116673910>
10. Laungani, P.D. *Understanding Cross-Cultural Psychology. Eastern and Western Perspectives*. New Delhi: SAGE Publications. 2007.

Konsultuojantys dėstytojai: vardas, pavardė, mokslo laipsnis	Svarbiausieji darbai mokslo kryptyje (šakoje) paskelbti per pastaruosius 5 metus:
Audrius Beinorius, prof.dr. (HP)	<ol style="list-style-type: none"> 1. "Transformations of the Social and Religious Status of Indian Astrologer at the Royal Court", in <i>Astrology in Time and Place: Cross-Cultural Questions in the History of Astrology</i>. Ed. by Nicolas Campion and Dorian Gieseler Greenbaum, Cambridge Scholars Publishing, 2016, pp. 53-66. ISBN (10) 1-4438-8381-6. 2. "Tarp theosis ir psychosis: indų misticismas psichoanalitinėje paradigmoje", in <i>Psichoanalizės fenomeno interpretacijos</i>. Sud. V. Rubavičius, A. Andrijauskas, Vilnius: LKTI, 2016, pp. 182-199. ISBN 978-609-8014-18-1. 3. „Лунные созвездия (накшатры) и традиция наречения имени в Древней Индии“, in <i>Зографский сборник</i>. Вып. 5, Отв. ред. М.Ф. Альбедиль, Я.В. Васильков. СПб.: Музей антропологии и этнографии Российская академия наук, 2016, с. 88-107. ISBN 978-5-88431-317-0. 4. "Joginės percepcijos (yogipratyaksa) kontroversija Indiškos epistemologijos kontekste", <i>PROBLEMOS</i> 2017, Vol. 92, pp.129-

	<p>142. ISSN 2424-6158. https://www.zurnalai.vu.lt/problemos/article/view/10908</p> <p>5. „Budistinė joginės percepcijos (<i>yogipratyakṣa</i>) apologija Indijoje (Indian Buddhist Apologia of Yogic Perception (<i>yogipratyakṣa</i>))”, <i>Problemos</i>, 2018, Nr. 93. p. 35-46. ISSN 2424-6158. https://www.zurnalai.vu.lt/problemos/article/view/11936</p> <p>6. “Понятие «иллюзии» в индийской эпистемологии (Conception of Illusions in Indian Philosophy)” in <i>Mitrasampradānam: A Collection of Papers in the honour of Yaroslav Vassilkov</i>, (eds.) M.F. Albedil, N.Yanchevskaya, Saint Petersburg: Peter the Great Museum of Anthropology and Ethnology (Kunstkamera), 2018, pp. 399-417. ISBN 978-5-88431-366-8. (In Russian)</p> <p>7. “Pulkininkas Nikolajus Kordaševskis – lietuviškasis pėdsakas Rericho transhimalajų ekspedicijoje (Colonel Nikolai Kordashevski: Lithuanian trace in Roerich’s Transhimalayan expedition)”, in <i>Rytai-Vakarai: komparatyvistinės studijos T. XIII: Paulius Normantas: kelionės į tolimas, ėjimas į save</i>. Sudarytoja ir mokslinė redaktorė doc. dr. Odeta Žukauskienė. Vilnius: LKTI 2019, pp.192-224; ISBN 978-609-8231-11-3</p> <p>8. „Tantra Indijos kultūroje ir kolonijinėje imaginacijoje“ (Tantra in Indian Culture and Colonial Imagination), in <i>LOGOS</i>, 2019 (Lieparugpjūtis) Nr. 100, pp. 168-178; https://doi.org/10.24101/logos.2019.61</p> <p>9. “Seksas ir nušvitimas: modernioji tantras percepcija Indijoje ir Vakaruose” (Sex and Enlightenment: The Modern Perception of Tantra in India and the West), in <i>LOGOS</i>, 2019; pp.64-76. https://doi.org/10.24101/logos.2019.73</p> <p>10. “M. Heideggeris, būtis ir Indijos filosofija: kelios galimos sąsajos” (Heidegger, Being and Indian Philosophy: Some Conceivable Parallels), in <i>Išsūkis metafizikai: Lietuviškos Heideggerio interpretacijos</i>. Sudarytojas ir mokslinis redaktorius akad. Antanas Andrijauskas, Vilnius: LKTI, 2019, pp. 496-511, ISBN 978-609-8231-17-5.</p> <p>11. “Sanskrit and Lithuania: On Linguistic, Religious and Cultural Proximity”, in <i>Sanskrit and European Languages</i>. Ed. Prof. Shashi Bala, New Delhi: Bharatiya Vidya Bhavan, 2020, pp. 28-58. ISBN 978-81-938679-8-3.</p> <p>12. “Psychoanalytic theory in postcolonial discourse: comparing Octave Mannoni, Frantz Fanon and Homi K. Bhaba.”, in <i>Dialogue and Universalism</i>, Warsaw, Polish Academy of Sciences, No.3/2020, pp.123-140. ISSN 1234-5792</p> <p>13. Beinorius, Audrius; Berniūnas, Renatas; Dranseika, Vilius; Silius, Vytis; Rimkevičius, Paulius. „The weirdness of belief in free will“, <i>Consciousness and cognition</i>. San Diego, CA : Academic Press. ISSN 1053-8100. eISSN 1090-2376. 2020, vol. 87, art. no. 103054, p. [1-15]. DOI: 10.1016/j.concog.2020.103054</p> <p>14. “Tracing the Will of the Stars: Indian Astrology and Divination About Natural Disasters and Threats”, in <i>Historical Disaster Experiences: Towards a Comparative and Transcultural History of Disasters Across Asia and Europe</i>, (Ed.) Schenk, Gerrit Jasper, Springer International Publishing AG, 2017, pp. 223-239. ISBN: 978-</p>
--	---

	3-319-49162-274.
--	------------------

Atnaujinimas patvirtintas VU, LLTI ir LMTA etnologijos doktorantūros komiteto 2022 m. spalio m. 26 d. posėdyje, protokolo Nr. R6-11	
---	--

Doktorantūros komiteto pirmininkė	dr. Daiva Vaitkevičienė
-----------------------------------	-------------------------